

ΝΙΚΟΛΑΪ ΓΚΟΓΚΟΛ

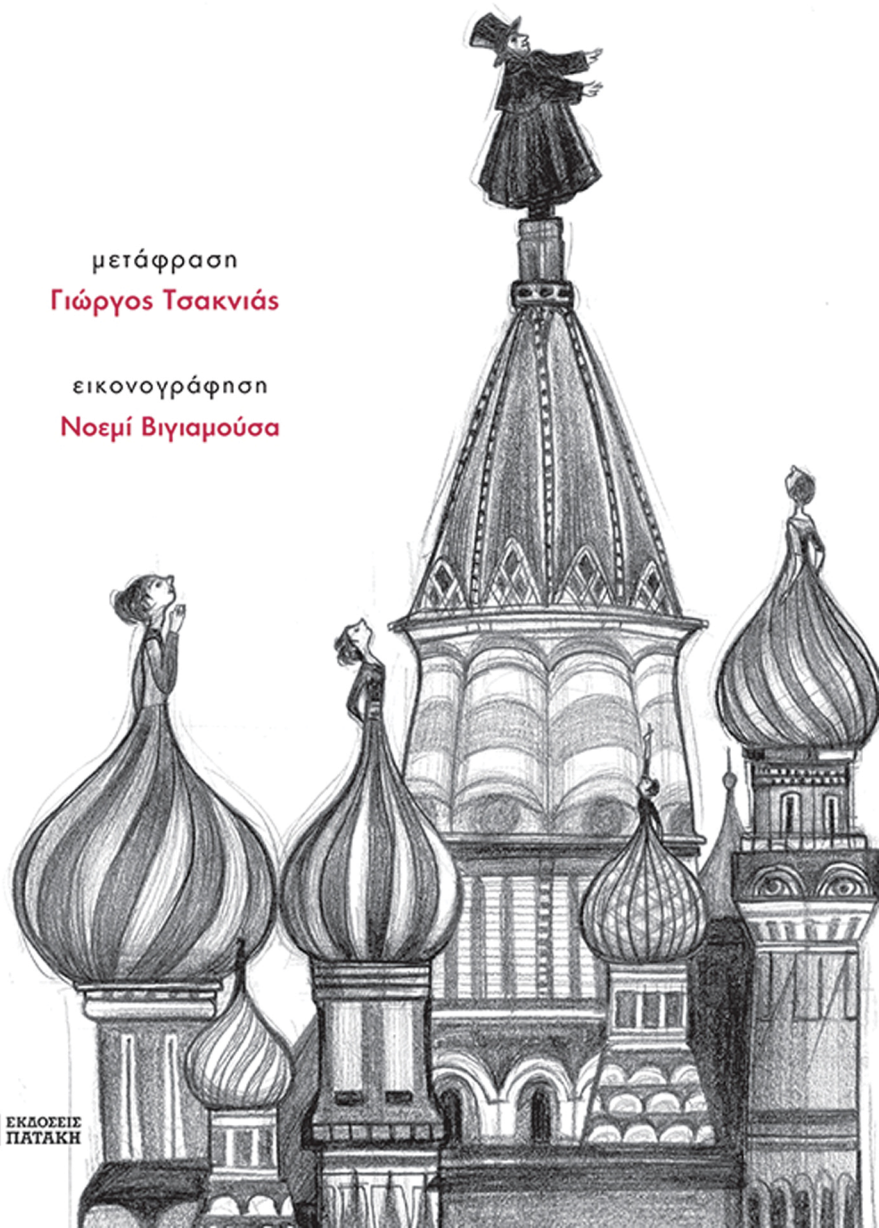
ΤΟ ΠΑΛΤΟ

μετάφραση

Γιώργος Τσακνιάς

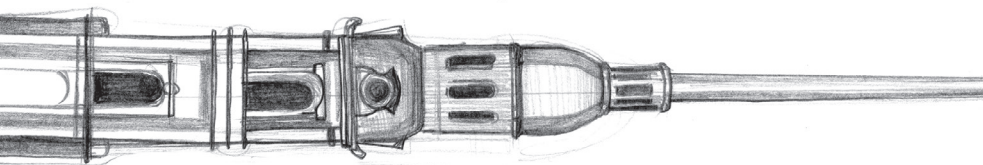
εικονογράφηση

Νοεμί Βιγιαμούσα

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΑΤΑΚΗ

ΤΟ ΠΑΛΤΟ

ΝΙΚΟΛΑΪ ΓΚΟΓΚΟΛ

ΤΟ ΠΑΛΤΟ

Μετάφραση από τα ρωσικά

Γιώργος Τσακνιάς

Εικονογράφηση

Νοεμί Βιγιαμούσα

Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται κατά τις διατάξεις της ελληνικής νομοθεσίας (Ν. 2121/1993 όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα) και τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται απολύτως η άνευ γραπτής άδειας του εκδότη κατά οποιονδήποτε τρόπο ή μέσο (ηλεκτρονικό, μηχανικό ή άλλο) αντιγραφή, φωτοανατύπωση και εν γένει αναπαραγωγή, εκμίσθωση ή δανεισμός, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση στο κοινό σε οποιαδήποτε μορφή και η εν γένει εκμετάλλευσή του συνόλου ή μέρους του έργου.

Εκδόσεις Πατάκη – Κλασικά Κείμενα σε Συλλεκτικές Εκδόσεις

Νικολάι Γκόγκολ, *Το παλτό*

Н. В. Гоголь, «Шинель»

Εικονογράφηση: Νοεμί Βιγιαμούσα

Μετάφραση: Γιώργος Τσακνιάς

Υπεύθυνη έκδοσης: Υβόνη Καρύδη

Διορθώσεις: Κατερίνα Βασιλοπούλου

Σελιδοποίηση: Παναγιώτης Βογιατζάκης

Φιλμ, μοντάζ: Μαρία Ποινιού-Ρένεση

Copyright© για την εικονογράφηση Noemí Villamuza, 2008

Copyright© για τη μετάφραση στην ελληνική γλώσσα

Σ. Πατάκης ΑΕΕΔΕ (Εκδόσεις Πατάκη), 1995

Το *Παλτό* δημοσιεύτηκε πρώτη φορά στη ρωσική γλώσσα

στο *Έργα του Νικολάι Γκόγκολ*, τομ. 3 το 1842

Οι εικόνες δημιουργήθηκαν για την ισπανική εικονογραφημένη έκδοση

με τίτλο *El capote* (σε μετάφραση του Víctor Gallego), που εκδόθηκε

από τις εκδόσεις Nórdica Libros, of Fuerte de Navidad 11, 28044, Μαδρίτη

This edition arranged through Oh!Books Agencia Literaria

All rights reserved

Πρώτη έκδοση από τις εκδόσεις Nórdica Libros, SL., Μαδρίτη, 2011

Πρώτη έκδοση στην ελληνική γλώσσα από τις Εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα,

Οκτώβριος 2018

KET B053 ΚΕΠ 453/18

ISBN 978-960-16-7760-6

ΠΑΝΑΓΗ ΤΣΑΛΔΑΡΗ (ΠΡΩΗΝ ΠΕΙΡΑΙΩΣ) 38, 104 37 ΑΘΗΝΑ.

ΤΗΛ.: 210.36.50.000, 210.52.05.600, 801.100.2665, ΦΑΞ: 210.36.50.069

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: ΕΜΜ. ΜΠΕΝΑΚΗ 16, 106 78 ΑΘΗΝΑ, ΤΗΛ.: 210.38.31.078

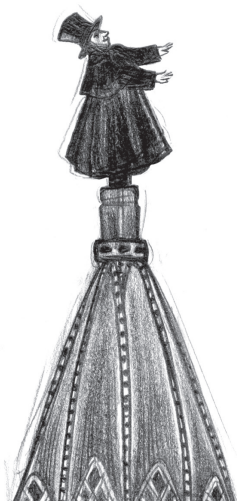
ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑ: ΚΟΡΥΤΣΑΣ (ΤΕΡΜΑ ΠΟΝΤΟΥ - ΠΕΡΙΟΧΗ Β' ΚΤΕΟ),

570 09 ΚΑΛΟΧΩΡΙ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ, ΤΗΛ.: 2310.70.63.54, 2310.70.67.15, ΦΑΞ: 2310.70.63.55

Web site: <http://www.patakis.gr> • e-mail: info@patakis.gr, sales@patakis.gr

*Στη μητέρα μου,
το καλύτερο παλτό μου*

Νοεμί

ΤΟ ΠΑΛΤΟ

Στο τμήμα..., αλλά καλύτερα να μην κατονομάσουμε το τμήμα, διότι δεν υπάρχει τίποτε πιο εύθικτο από τα παντός είδους τμήματα, διοικήσεις, υπουργεία, τις εν γένει διοικητικές υπηρεσίες· τη σήμερον ημέρα ο καθένας πιστεύει ότι στο πρόσωπό του προσβάλλεται ολόκληρη η κοινωνία. Λέγεται πως πολύ πρόσφατα κατέφθασε η αναφορά ενός αστυνομικού διευθυντή –ποιας ακριβώς πόλης δε θυμάμαι–, με την οποία ο εν λόγω αξιωματούχος καταγγέλλει απερίφραστα ότι διακυβεύονται οι θεσμοί του κράτους και ότι αμαυρώνεται το τιμημένο του όνομα. Ως αποδεικτικό στοιχείο επισυνάπτεται της αναφοράς ένας ογκωδέστατος τόμος που περιέχει κάποιο ρομαντικό μυθιστόρημα, όπου κάθε δέκα σελίδες εμφανίζεται ένας αστυνομικός διευθυντής, ενίοτε εν πλήρει μέθη διατελών. Προς αποφυγήν, επομένως, δυσάρεστων καταστάσεων, το περί ου ο λόγος τμήμα θα το ονομάσουμε κάποιο τμήμα.

Σε κάποιο τμήμα λοιπόν υπηρετούσε κάποιος υπάλληλος. Δε θα μπορούσαμε να πούμε πως ο υπάλληλος αυτός ήταν εξαιρετικά εμφανίσιμος: αρκετά μικροκαμωμένος, αρκετά βλογοκομμένος, αρκετά κοκκινωπός κι ακόμα αρκετά κοντόθωρος, ολίγον φαλακρός, με ρυτίδες στα μάγουλα και με ένα χρώμα στο πρόσωπό του που θα μπορούσαμε να το ονομάσουμε αιμορροϊδικό. Τι να κάνουμε! Ας όφεται το κλίμα της Πετρούπολης. Όσον αφορά τον βαθμό (γιατί εδώ στη Ρωσία πρέπει πριν απ' όλα να προσδιορίζουμε τον βαθμό), ήταν αυτό που λέμε αιώνιος υπάλληλος, ο τύπος που έχει γίνει το κατεξοχήν αντικείμενο κοροϊδίας από διάφορους συγγραφείς που έχουν την ευγενή συνήθεια να ξεσπάνε πάνω σε όποιον δεν μπορεί να αντιδράσει.

Το επώνυμο του υπαλλήλου ήταν Τσαρουχόφ. Είναι προφανές ότι το επώνυμο αυτό προέρχεται από τη λέξη «τσαρούχι». Ωστόσο δεν είναι γνωστό πότε και με ποιον ακριβώς τρόπο δημιουργήθηκε. Και ο πατέρας του και ο παππούς του, ακόμα και ο κουνιάδος του, όλοι γενικά οι Τσαρουχόφ φορούσαν αποκλειστικώς και μόνο μπότες και μόνο τρεις φορές τον χρόνο άλλαζαν τις σόλες. Το όνομά του ήταν Ακάκιος Ακακίεβιτς. Το όνομα αυτό μπορεί να φανεί κάπως περίεργο και εξεζητημένο στον αναγνώστη, είμαι όμως σε θέση να τον διαβεβαιώσω πως καθόλου δεν το επιζήτησαν και πως διαμορφώθηκαν από μόνες τους ορισμένες συνθήκες που δεν επέτρεπαν να δοθεί στο παιδί άλλο

όνομα. Τα πράγματα συνέβησαν ως εξής: ο Ακάκιος Ακακίεβιτς γεννήθηκε, αν δε με γελά η μνήμη μου, κατά το βραδάκι της εικοστής τρίτης Μαρτίου. Η μακαρίτισσα η μάνα του, σύζυγος υπαλλήλου και πολύ όμορφη γυναίκα, θέλησε, όπως είναι φυσικό, να βαφτίσει το παιδί. Η μητέρα λοιπόν ήταν ακόμα ξαπλωμένη στο κρεβάτι, το οποίο βρισκόταν απέναντι από την πόρτα, και στα δεξιά της στεκόταν ο κουμπάρος, ο αξιότιμος κύριος Ιβάν Ιβάνοβιτς Μαλλιάριν, υπομηματοάρχης, και η κουμπάρα, η Αρίνα Σιμεόνοβνα Στομαχόφσκαγια, κυρία σπανιοτάτης αρετής και σύζυγος ενωμοτάρχου. Πρότειναν στη μητέρα τρία ονόματα να διαλέξει όποιο εκείνη θέλει: Μόκι, Σόσι ή να δώσει στο παιδί το όνομα του μάρτυρα Χοζνταζάτ.

«Όχι, όχι, δεν κάνουν αυτά» αποφάσισε η μακαρίτισσα.

Της έκαναν το χατίρι και γύρισαν το ημερολόγιο σε άλλη σελίδα. Προέκυψαν άλλα τρία ονόματα: Τριφύλλιος, Ντούλα και Βαραχάσιος.

«Α, δε γίνεται τίποτα» είπε η μακαρίτισσα. «Τι ονόματα είναι αυτά; Ούτε που τα έχω ακούσει ποτέ μου. Να ήταν Βαραντάτ ή Βαρούχ, αλλά Τριφύλλιος και Βαραχάσιος...»

Γύρισαν άλλη μια σελίδα: Παυσικάχιος και Βαχτίσιος.

«Καλά, κατάλαβα» είπε η μακαρίτισσα «αυτή είναι λοιπόν η μοίρα του. Άμα είναι έτσι, καλύτερα τουλάχιστον να πάρει το όνομα του πατέρα

του. Ο πατέρας ήταν Ακάκιος, ας είναι και ο γιος Ακάκιος».

Και έτσι προέκυψε το Ακάκιος Ακακίεβιτς. Βάφτισαν το παιδί, που έκλαιγε, έσκουζε κι έκανε φοβερές γκριμάτσες, λες και το 'ξερε πως θα γινόταν δημόσιος υπάλληλος.

Έτσι λοιπόν έγιναν τα πράγματα. Τα περιγράφουμε τόσο διεξοδικά, ώστε ο αναγνώστης να είναι σε θέση να κατανοήσει πως συνέβησαν έτσι εξ ανάγκης και πως δεν υπήρχε απολύτως καμία δυνατότητα να δοθεί οποιοδήποτε άλλο όνομα στο παιδί. Όσο για το πότε ακριβώς ήρθε στο τμήμα και ποιος τον διόρισε στη θέση αυτή, κανείς δεν μπορεί να θυμηθεί. Πάντως, όσοι διευθυντές και προϊστάμενοι κι αν άλλαξαν, αυτόν τον έβλεπαν πάντοτε στην ίδια ακριβώς θέση, με την ίδια ακριβώς στάση, στην ίδια ακριβώς υπηρεσία, να είναι πάντα ο ίδιος αντιγραφέας υπηρεσιακής αλληλογραφίας, τόσο που έφτασαν να πιστέψουν πως έτσι ακριβώς ήρθε στον κόσμο, με φαλάκρα και υπηρεσιακή στολή.

Στο τμήμα του δεν του έδειχναν τον παραμικρό σεβασμό. Όταν περνούσε, οι φύλακες όχι μόνο δε στέκονταν προσοχή, αλλά ούτε καν του έριχναν μια ματιά, λες και από τον διάδρομο περνούσε καμιά μύγα. Οι προϊστάμενοί του του φέρονταν με έναν τρόπο που θα μπορούσε να περιγραφεί ως ψυχροδεσποτικός. Ο οποιοσδήποτε βοηθός του τμηματάρχη τού έχωνε κάτω από τη μύτη ένα χαρτί και δεν έμπαινε καν στον κόπο να του πει «αντιγράψ-

τε το» ή «να μια ενδιαφέρουσα και χαριτωμένη δουλίτσα», κάτι ευχάριστο τέλος πάντων, όπως είθισται στις υπηρεσίες με καλή ανατροφή. Εκείνος το έπαιρνε και ίσα που έριχνε μια ματιά στο χαρτί, χωρίς να κοιτάξει ποιος του το έδωσε και αν είχε αυτό το δικαίωμα. Το έπαιρνε και καταπιανόταν αμέσως να το αντιγράψει. Οι νεαροί υπάλληλοι τον κορόιδευαν και τον περιγελούσαν, όσο τους επέτρεπε η δημοσιόπαλληλική τους οξυδέρκεια, και αφηγούνταν μπροστά του διάφορες ιστορίες που είχαν επινοήσει γι' αυτόν. Έλεγαν πως τον δέρνει η σπιτονοικοκυρά του, μια γριά εβδομήντα χρονών, τον ρωτούσαν πότε επιτέλους θα την παντρευτεί, του έριχναν στο κεφάλι κομματάκια χαρτί κι έλεγαν ότι χιονίζει. Σε όλα αυτά όμως ο Ακάκιος Ακακίεβιτς δεν αντιδρούσε καθόλου, λες και δεν υπήρχε ψυχή γύρω του. Και μάλιστα δεν είχαν καμία επίδραση στη δουλειά του. Μέσα σε όλη αυτή τη βαβούρα εκείνος δεν έκανε ούτε ένα λάθος. Μονάχα όταν το αστείο καταντούσε αφόρητο, όταν του έσπρωχναν το χέρι και τον εμπόδιζαν στη δουλειά του, τότε μόνο έλεγε: «Αφήστε με ήσυχο, γιατί με πειράζετε;». Και υπήρχε κάτι περίεργο στα λόγια και στη φωνή του, κάτι που προκαλούσε τόσο τον οίκτο, ώστε μια φορά που κάποιος νεαρός, ο οποίος είχε πρόσφατα διοριστεί, ήταν έτοιμος να κάνει ένα αστείο ακολουθώντας το παράδειγμα των συναδέλφων του, έμεινε ξάφνου σαν να τον χτύπησε κεραυνός κι από τότε όλα άλλαξαν και του φαίνο-

νταν διαφορετικά. Κάποια αφύσικη δύναμη τον χώρισε από τους συντρόφους του, με τους οποίους είχε γνωριστεί και τους οποίους είχε πάρει για αξιοπρεπείς και κοσμικούς κυρίους. Και πολύ αργότερα, στις πιο χαρούμενες στιγμές της ζωής του, έβλεπε μπροστά του τον μικροκαμωμένο υπάλληλο με την καραφλίτσα και άκουγε τα φοβερά του λόγια: «Αφήστε με ήσυχο, γιατί με πειράζετε;». Και σ' αυτά τα φοβερά λόγια αντηχούσαν κάποια άλλα: «Είμαι αδερφός σου». Κι έκρυβε το πρόσωπό του στα χέρια του ο φτωχός νέος και πολλές φορές στη ζωή του ανατρίχιασε βλέποντας πόση απανθρωπιά υπάρχει στον άνθρωπο, πόση θηριώδης χοντροκοπιά κρύβεται στην εκλεπτυσμένη και μορφωμένη κοσμικότητα, ακόμα και –Θεέ μου!– στους ανθρώπους που όλοι θεωρούν ευγενείς και τίμιους.

Είναι αμφίβολο αν υπήρχε άλλος άνθρωπος που να ζούσε τόσο πολύ για τη δουλειά του. Θα ήταν λίγο να πούμε πως εργαζόταν με επιμέλεια – όχι, εργαζόταν με αγάπη. Εκεί, στην υπηρεσιακή αλληλογραφία, εκείνος έβλεπε έναν ολόκληρο κόσμο, πολύχρωμο κι ευχάριστο. Στο πρόσωπό του ζωγραφιζόταν η ηδονή. Αγαπούσε ιδιαίτερα ορισμένα γράμματα του αλφαβήτου, κι όταν έφτανε σ' αυτά, γινόταν άλλος άνθρωπος. Χαμογελούσε, κουνούσε το κεφάλι, έκανε μορφασμούς κι έμοιαζε λες και στο πρόσωπό του μπορούσες να διαβάσεις ολόκληρο το γράμμα που σχημάτιζε η πένα του. Αν ο ζήλος του ανταμειβόταν, ίσως ο Ακάκιος να είχε φτάσει,

προς μεγάλη του έκπληξη, μέχρι και στην πέμπτη βαθμίδα της υπαλληλικής ιεραρχίας. Εκείνος όμως συνέχιζε να υπηρετεί στη θέση του και, όπως έλεγαν οι εξυπνάκηδες συνάδελφοί του, κέρδιζε τις αιμορροΐδες του και μια τρύπα παραπάνω στο ζωνάρι. Ωστόσο δεν μπορούμε να πούμε πως περνούσε εντελώς απαρατήρητος. Κάποιος διευθυντής, που ήταν καλός άνθρωπος, θέλησε να τον επιβραβεύσει για τη μακρόχρονη υπηρεσία του και διέταξε να του δώσουν να ασχοληθεί με κάτι σημαντικότερο από την απλή αντιγραφή. Συγκεκριμένα, έπρεπε να συντάξει μια αναφορά προς κάποια άλλη υπηρεσία με βάση παρόμοιες αναφορές. Όλο κι όλο είχε να αλλάξει τον τίτλο και να μετατρέψει, όπου χρειαζόταν, τα ρήματα από το πρώτο πρόσωπο στο τρίτο. Ζορίστηκε τόσο πολύ, που λούστηκε στον ιδρώτα, βάλθηκε να τρίβει το μέτωπό του με τα χέρια του και στο τέλος είπε:

«Όχι, καλύτερα δώστε μου τίποτα να αντιγράψω».

Από τότε τον άφησαν για πάντα να αντιγράφει.

Φαίνεται πως για τον Ακάκιο δεν υπήρχε τίποτα εκτός της αντιγραφής. Η εμφάνισή του δεν τον απασχολούσε καθόλου. Η στολή του δεν ήταν πλέον πράσινη, αλλά μάλλον έφερνε προς το σάπιο μήλο. Από τον γιακά απέμενε ένα ελάχιστο, στενούτσικο κομμάτι κι έτσι ο λαιμός του, αν και δεν ήταν ιδιαίτερα μακρουλός, βγαίνοντας από αυτό το γιακαδάκι έμοιαζε ασυνήθιστα μακρόστενος, όπως εκεί-

να τα γύφινα γατάκια με το ανασηκωμένο κεφάλι που πουλάνε κατά δεκάδες οι ξένοι στο παζάρι. Πότε ένα κομματάκι άχυρο, πότε μια κλωστούλα, όλο και κάτι κρεμόταν από τη στολή του. Και είχε τη μοναδική ικανότητα να περνά κάτω από τα παράθυρα ακριβώς τη στιγμή που πετούσαν από αυτά κάθε είδους βρομιά: μια ζωή πάνω στο καπέλο του υπήρχαν φλούδες από καρπούζι ή πεπόνι και άλλα παρεμφερή σκουπίδια. Ούτε μια φορά στη

